

JEHOVAH SUCCURRENTE!
DISQUISITIONIS ACADEMICÆ,
ENODATURÆ QUÆSTIONEM:
AN CLIMATA
IN
MORES GENTIUM
INFLUANT?

PARTEM PRIOREM,
Ex Suffragio Ampl. SENATUS Phil. ad Reg. Acad. Aboëns.

PRÆSIDE
MAG. **JOHANN E**
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORDIN.

BEN. ERUDITORUM CENSURÆ MODESTE
SUBJICIT
JOHANNES STRÅHLMAN, Carol. Fil.
RUSSIA - WIBURGENSIS.

DIE XX. DECEMB. ANNI MDCCLXVIII.
IN AUDIT. MINORI *tempore ante merid. consueto.*

A B O Æ

Typis JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

A SON EXCELLENCE,
MONSEIGNEUR Le COMTE,

**J E A N
GREGORIEVITZ
CHERNICHEV,**

LIEUTENANT-GENERAL des Armées, CHAM-
BELLAN ACTUEL, MEMBRE du Collège de l'
Admirauté & CHEF des Galères de SA MAJESTE
IMPERIALE de Toutes les Russies, SON AM-
BASSADEUR EXTRAORDINAIRE à la Cour
de la Grande Bretagne, CHEVALIER
des Ordres de l'Aigle Blanc
& de S:te ANNÉ.

MONSEIGNEUR.

Souffrez, MONSEIGNEUR, je Vous en supplie,
que je me prenne la hardiesse de Vous présenter
ces peu de feuilles, dans lesquelles je tache à mon-
trer, que les mœurs des peuples ne dependent point de l'
Influence des Climats. La question est assez problematique;
mais

mais elle peut, comme je le crois, être décidée par des raisons & particulièrement par les expériences rapprochées & comparées les unes avec les autres. Dès qu'elles sont authentiques, leur combinaison doit former une démonstration bien supérieure aux autorités, qui après tout ne sont que des opinions particulières. C'est de cette manière que Vous, MONSEIGNEUR, traitez les matières les plus délicates soit de la Politique soit des autres disciplines, dans les quelles au défaut d'une exacte démonstration, on est contraint à s'élever par divers degrés de probabilité. Vos lumières aussi bien que Vos vertus & Vos actions heroïques sont l'objet de l'admiration d'un chacun. Les unes & les autres prouvent suffisamment, que notre Climat, quoique moins heureux, s'il en faut croire quelques Savans, produit aussi les plus grands génies & les âmes les plus généreuses. C'est VOTRE générosité, MONSEIGNEUR, qui m'a comblé des bienfaits, qui surpassent même mon espérance. Je devois Vous en témoigner ma plus profonde reconnaissance, mais la grandeur de Vos grâces confond la petitesse de mon génie. Que VOTRE EXCELLENCE daigne, s'il Lui plaît, accepter cette petite dissertation avec la bonté qui Lui attire les vœux de tout le monde & qui La fait ne dédaigner point les hommages sincères des moindres particuliers. Rassuré par ce moyen, je serai avec la plus profonde vénération

MONSEIGNEUR

Votre très humble & très obéissant serviteur

JEAN STRÄHLMAN.

VIRO plurimum Reverendo atque Clarissimo,

D:no CAROLO STRÄHLMAN,

**Ecclesiæ, quæ in Walkiajärfvi DEO colligitur, PASTORI
Dignissimo, vigilantissimo,**

PARENTI INDULGENTISSIMO.

Nihil unquam antiquius, nihil æquius omnium gentium consensu est, quam pro acceptis beneficiis gratiam referre. Felices itaque sunt habendi, quorum patitur conditio, & quibus offert sese occasio, gratum animum erga benefactores declarandi; eorum autem e contrario vices dolendæ, quorum vota & conamina sufflamminat sinistra fors. Horum e numero me esse confiteor, cui ad molem beneficiorum, quibus TU, PARENS INDULGENTISSIME, nullo non tempore me cumulasti, recensendam nedum debitis encomis prædicandam, nec sufficit dies, nec vitæ quantumvis longum spatium. TU, PARENS OPTIME, non solum ut viverem, sed etiam ut bene viverem, prolixa TUA benevolentia effecisti. In hunc finem teneram adhuc ætatem meam, quantum officii TUI gravissimi partes permiscerunt, bonis litteris imbuiere grave haud duxisti. Et quum Patria domo excedere juberet studiorum meorum ratio, nulli ad eam promovendam pepercisti operi, nullisque sumtibus, sed TIBI potius, quam mihi deesse semper voluisti. Verbo: quicquid possideo, post DEum TIBI est tribuendum. Sed quid pro tantis in me meritis retribuam, nihil occurrit, præter animum gratissimum, cui, dum vixero, insculpta manebit tantorum meritorum memoria. In pignus pietatis nunquam intermorituræ TIBI exiguas hæc pagellas offero, enixe rogans, velis eas benigna fronte suscipere, eodemque, quo solitus es, affectu in posterum quoque me prosequi. Meum vicissim erit, omnem movere lapidem, ut spem, quam de me concepisti, implere ac dignus TE PATRE filius evadere possim. De cætero vota fundere calidissima nunquam desistam, velit summus rerum Moderator, TE OPTIME PARENS, cum MATRE CARISSIMA in annos bene multos salvum sospitemque servare, in Ecclesiæ commodum atque incrementum, & nostrum, quotquot TUI sumus, fulcrum ac emolumentum certissimum. Ita vovet

PARENTIS INDULGENTISSIMI

filius obedientissimus

JOHANNES STRÄHLMAN;

§. I.

In consideratione hujus universi tot tamque stupenda nobis quotidie obveniant magnalia Divina, ut, qui omnem intellectus aciem non amiserit, aut in meridiana luce sponte sua non cecutiat, non possit non Summi Numinis existentiam agnoscere, Ejusque sapientiam, bonitatem & omnipotentiam cernuus venerari. Si enim magnum quid & Tanto Opifice dignum opus cognoscere gestiamus, occurrunt nobis ingentia mundi corpora in spatio ejus amplitudinis posita, ut capacissimum etiam ingenium humanum ipsius immensitatem adsequi haud valeat, sed cognitione sua confundatur, & tamquam guttula in vasto oceano absorbeatur. Si vero subtilia magis placeant, nec hic terminum invenimus; quum corpora, quæ minima nobis apparent, sint infinite magna respectu aliorum, quæ armati detexerunt oculi, at quanto majora, si cum illis conferri possent, quæ sensus nostros plane subterfugiant

& exquisitam quantumvis industriam humanam exigua sua mole eludunt? Est quoque in Oeconomia Divina illud peculiare, quod nullum ferme sit corpus tam magnum ut non majus inveniatur, nec ullum adeo exiguum, ut non minus existat; quod plurimis exemplis declarari posset, si id nunc ageremus; unicum tamen in medium attulisse juvabit. Globum hunc Terraqueum, quem incolimus, si ipse in contentionem veniat cum systemate nostro solari, vix puncti cujusdam vicem sustinere, satis docent Astronomi. Si autem cum homine, quem honoris causa Microcosmum dixerunt, comparetur, stupenda prorsus esse molis, fugere potest neminem. Sed mittimus cetera corpora & animum simul ac oculos in illa, quæ ad propositum nostrum tantum pertinent, defigimus. Homines, spatiosissimi sui domicilii cognitionem sibi acquirere cupientes, ne nimia ejus amplitudine confunderentur, ut tamen diversam telluris indolem, qua calorem & frigus, melius sibi perspectam redderent, sibi concipere siveverunt globum nostrum terraqueum tamquam per varios circulos parallelos divisum in quinque zonas & subdivisum in alias veluti fascias, quæ Climata vulgo nuncupantur. Quot gradus latitudinis unicuique climati sint adsignandi, & quomodo recentiores Geographi a veteribus in numero climatum constituendo discrepent, non jam disquirimus, ne falcem in alienam messem immisisse judicemur; siquidem ad majora nos vocet instituti ratio. Quum igitur quotidiana doceret experientia, quantum gentes invicem corporum ac animorum dissimilitudine & diverso habitu distarent, cumque simul constaret, quantum diversa aeris temperies ad secundam vel adversam valetudinem conferat, ut & arctissima illa corpus atque animam inter detur conjunctio, qua binæ hæ maxime diversæ substantiæ modo nos latente in se agunt; hinc,
in-

inquam, Philosophi quidam Physicam quandam Moralem excogitarunt, opinantes, quod pro diversa cœli solique natura, diversæ quoque essent hominum vel ad virtutes vel ad vitia propensiones, multumque ac liberaliter differuerunt de influxu Climatum in mores Populorum. Licet autem hi argute satis suos subducant calculos, veremur tamen, ne vitium subreptionis in experiundo committant, & fictam causam pro vera nobis admodum obtudant. Quocirca tamen non negamus, influxum climatum in corpora humana, ita ut pro ejus diversa indole alias aliasque in corporibus excitet affectiones; simul tamen pro comperto habemus, quod inclinationes animi cuique propriæ non magis ab his affectionibus dependeant, quam quod externe tantum corpus afficiant. Esto itaque, quod a lata Philosophorum via aliquantum declinent nostra cogitata, rigidam tamen non extimescimus censuram, dum modo meditationes hæc, quod præstare conabimur, ad veritatis cynosuram sunt directæ.

§. II.

Quum satis constet, quod quæ mores hominum magna fuerint inter philosophos sententiarum divortia; mirum est, unde tanta in re maxime ardua, qualem hypothesin de influxu climatum in mores gentium censemus, proveniat inter illos consensus. Quoscunque enim pervolvamus Auctores, satis animadvertimus, in eo tantum non omnes fuisse occupatos, quomodo inclinationes hominum ex cœli solique natalis indole explicare possent. Hoc testimoniis quibusdam, ut dictis fidem faciamus, declarare lubet. Notum est CYRI Regis judicium, qui rogatus a Persis, ut in feraciorem terram ipsos deduceret: *Ergo, inquit, ad serviendum vos parate. Mollis terra molles & demissæ indolis homines producit. Non ejusdem regionis est, fructus & viros edere generosos (a).* Similiter CICE-

RO: *Sunt partes agrorum aliae, quae acuta gignant ingenia, aliae quae retusa. Quae omnia fiunt ex celi varietate & ex disparili adspiratione terrarum (b).* In eundem sensum canit LUCANUS: - - -

*Omnis in Arctois populus quicunque pruinis - - -
Nascitur, indomitus bellis & Martis amator - - -
Quicquid ad Eoos tractus, mundique teporem
Labitur, emollit gentes clementia celi (c).*

His addimus BESOLDUM: *Sed si quis, ait, consideret orbem terrarum universum, ac item gentium, quibus incolitur, discrimina perpendat, fatebitur certe non illebens: ingenia hominum a situ sedequae regionis praecipue formari & pro locorum varietate immutari, ac cuilibet regioni proprium quasi spiritum seu indolem ac genium adgnatum esse. Etenim in omni gente per aestus succedentium saeculorum, mores animosque mutantium, haeret vis quaedam inconcussa, quam hominibus, pro conditione terrarum, in quibus nasci contigerit, sua fata diviserunt (d).* Si quis plura desideret testimonia, adeat HERODOTUM (e), CURTIUM (f), FLORUM (g), VITRUVIUM (h), TACITUM (i), VERULAMIUM (k), BODINUM (l), BARCLAJUM (m), VALCHIUM (n), BUDDEUM (o), CLARAMONTIUM (p), aliosque; quum multo major sit numerus horum, quam ut commode omnes hic enumerari possent. Contemplemur potius commune illud schema, quod ex sententia plurimorum Auctorum, rationem morum cujusque gentis ante oculos ponit, diversamque indolem, quam pro caeli solique varietate nanciscuntur gentes, dispiciamus. Sicut igitur Australes majorem & diuturniorem experiuntur solis calorem; ita tenuiores humores & ignita magis ac vivida ingenia habere creduntur. Hinc ad cogitandum acuti, ad intelligendum expediti, ad capienda consilia parati & ad cavenda pericula circumspecti dicuntur. Sed quo-

quoniam intenso laborant calore externo, adfectus quoque eorum vehementiores fiunt ac turbidi; unde ea omnia admodum sectantur, quæ sensus eorum suaviter adficient, tam in libidinibus quam in omnis generis luxu modum ignorantes. Parum etiam constantes, voluptatibus quippe fracti & adeo enervati, ut ad levissimum quodvis incommodum animum despondeant. Hinc apud pluresprehendimus in victu potuque moderationem, in generandam sobolem evanidos conatus. Si plura desideres: Sicut copiosa atræ bilis illuvies corpori retorridam maciem affundit, ita animum ad mœstitiam, malitiam, vafritiem, invidentiam, odia, crudelitatem, pigritiam, servilem humilitatem, vanam superstitionem & in consilio suscipiendo tarditatem, dejicit. Contra ea Boreales dicuntur hebetiori esse ingenio, acieque mentis obtusa, humorum spirituumque obsepti nebulis, ut quum sol offusa caligine minus elucescit. Porro his tribuunt virium pollentium firmitatem, corporis vasti robur, magnitudinem animi, periculorum & adversitatum contemtricem, cupiditatum moderationem, serenæ frontis hilaritatem, mentem apertam fraudumque versandarum rudem, impetus in iracundiam tardos, ingenuam suis vivendi legibus libertatem, motus animorum stabiles ac diuturnos; adeo ut, si Auctores hos sequamur duces, fatendum sit, quod natura Australium ingeniis, sed Borealium corporibus impense consuluerit. Denique ad ipsius quoque soli indolem in hunc ferme modum componi feruntur hominum mores. Si ferax planumque illud fuerit, effeminati evadunt homines & in omnem luxuriam soluti. Quis enim, quæso, ignorat, quod Campanæ fertilitatis copia & seplasiaria castra Punicam ferociam emolliverint. Si sterile: incolæ laborum patientes, ingenii acumine pollescentes & sobrii evadunt. Qui in umbraculis arborum

habitant, mitia inde habent ingenia. At in locis planis & ad omnem auræ violentiam patentibus asperior est indoles. Quibus ut corpora sunt robusta, laboribus adfreta, membra articulata & cutis hispida, ita animus pertinax, iracundus & ferax, si commoveatur, quod tamen sæpe non contingit. Idem ad ventorum fugacium naturam, inquieti, mobiles, factiosi novarumque rerum appetentes dicuntur. Si in jugis montium confederint, mores ipsis cautibus asperiores contrahere existimantur. A marinæ quoque auræ adflatu inclinationum quædam oritur ferocia, periculorumque atque imperii, ad trucidæ indolem elementi, contemtrix. Ut alia reticemus argumenta, quibus ad cœli & soli naturam mores hominum confirmari, multi tam sibi quam aliis persvadent.

(a) Vid. HERODOTI *Calliope*. (b) Conf. *Libr. I. de Divinitat. c. XXXVI.* (c) Vid. *Pbarsah. Libr. VIII. v. 363 segg.* (d) In *Dissert. de Natura populorum &c. p. 5.* (e) Vid. *Libr. modo citat.* (f) *Libr. VII. Cap. III. §. 6.* Item *Libr. VIII. Cap. V. §. 20.* (g) Vid. *Libr. III. Cap. IV. §. 4.* (h) Vid. *Libr. V.* (i) Vid. *Agric. Cap. IX. §. 4.* adde GRUT. *Dissert. XLV. ad TACIT.* (k) *De vicissit. rerum. Serm. 56.* (l) In *Meth. Histor. cap. V. & de Republica Libr. V. Cap. I.* (m) Vid. *Icon. animor. Cap. II.* (n) Vid. *Ejusdem Lexicon Philosoph. in primis sub titulo Naturell der Selen p. 1864. segg.* (o) In *Philosophiæ Instrument. Cap. II. Sect. III. §. XLII. & XLIII.* (p) *De moribus gentium Libr. I. Cap. VI.* Quibus omnibus addimus NEUHUSII *Theatrum Ingeniorum* atque *Essais sur le genie & le Caractere des Nations.*

§. III.

Hypothesin de influxu Climatum in mores populorum non solum adoptavit illustris MONTESQUIEU, sed ean-

eandem quoque variis argumentis, ex natura corporum petitis, acutissimo, quo pollebat, ingenio corroborare annisus est. Scilicet quum exteriores fibrarum corporis nostri extremitates frigore contrahantur, hinc augetur tam illarum elasticitas & firmitas, quam circulatio sanguinis, adeoque corpus evadit robustius. Contra ea in tepido aëre & qua longitudinem & qua latitudinem extenduntur fibræ; quo facto, imminuitur earum elasticitas & simul corporis robur. Unde sequitur, quod major omnino vigor emicet in populis borealibus, quam in australibus. Ex quibus concludit illustris Auctor: *Cette force plus grande doit produire bien des effets: par exemple, plus de confiance en soi-même, c'est-à-dire, plus de courage; plus de connoissance de sa supériorité, c'est-à-dire, moins de désir de la vengeance; plus d'opinion de sa sûreté, c'est-à-dire, plus de franchise, moins de soupçons, de politique & de ruses. Enfin, cela doit faire des caractères bien différens. Mettez un homme dans un lieu chaud & enfermé; il souffrira par les raisons que je viens de dire, une défaillance de cœur très grande. Si dans cette circonstance on va lui proposer une action hardie; je crois qu'on l'y trouvera très peu disposé; Sa foiblesse présente mettra un découragement dans son âme; il craindra tout, par ce qu'il sentira qu'il ne peut rien. Les peuples des pays chauds sont timides, comme les vieillards le sont; ceux des pays froids sont courageux, comme le sont les jeunes gens (a).* Ulterius quum curiosa didicisset observatione, exiles illas papillas, quarum contactu sensatio absolvitur, caloris actione intumescere & exstantiores fieri, frigore autem deprimi & rigidiores evadere, hinc concludit, majorem sensibilitatis gradum competere populis meridionalibus, quam borealibus; quam conclusionem egregie comprobat quotidiana experientia. Hinc argumenta connectendo concludit: *Dans les pays froids, on*

aura peu de sensibilité pour les plaisirs ; elle sera plus grande dans les pays tempérés ; dans les pays chauds, elle sera extrême. Et nonnullis interjectis : Vous trouverez dans les climats du Nord des peuples qui ont peu de vices, assez de vertus, beaucoup de sincérité & de franchise. Approchez des pays du midi, vous croirez vous éloigner de la Morale même ; des passions plus vives multiplieront les crimes ; chacun cherchera à prendre sur les autres tous les avantages qui peuvent favoriser ces mêmes passions (b).

(a) Vid. *L'Esprit des Loix* par Mr. MONTESQUIEU Tom. II. 65. 66. (b) Vid. *Libr. citat.* p. m. 68. & 69.

§. IV.

Quamvis non ignoremus, quod illustris MONTESQUIEU ob vastam eruditionem & multam rerum peritiam tantam nominis celebritatem sit consecutus, ut inter auctores Politicos Classicus a multis habeatur, quamvis etiam honori populorum borealium non minus, ac ipse, velificemus; opinioni tamen allatae adfurgere non possumus, siquidem argutis ejus ratiociniis non tantum roboris, quantum ipse existimat, inesse deprehendimus. Concedimus equidem, corpora tantum non omnia per frigus condensari & in minus volumen ridigi; si vero fibræ corporis humani, frigoris vehementia juxta tres dimensiones insigniter diminuerentur, alia omnino existerent phænomena Physica & Moralia, quam quæ sibi persvadet MONTESQUIEU. Imminuta enim vasorum, sanguinem & alios humores deferentium, diametro, vi tamen cordis propellente existente eadem, fluidi propulsi velocitas non solum necessario cresceret, ut vult MONTESQUIEU, sed etiam, quoniam adfectus consistunt in extraordinario sanguinis & fluidi nervosi motu,

fe-

Sequeretur, vehementiores esse populorum Borealium, quam Meridionalium adfectus; cui conclusioni ipsa refragatur experientia. Nec reticendum, quod cum calor corporis internus præcipue oriatur ex frictione fluidorum ad parietes vasorum: frictio autem major sit in coarctatis Borealium, quam in expansis Australium venis, rursus sequatur, calorem internum multo majorem esse apud illos, quam apud hos; adeoque invertenda sunt illa ratiocinia, quæ de propensionibus ad virtutes vel vitia ex diversitate graduum caloris, populis memoratis tribuuntur. Dum hæc ipsa ad vivum refecamus, facilis oritur suspicio, quod in adplicatione principiorum Domini MONTESQUIEU aliquod lateat vitium. Quamvis igitur non negemus, quin frigus brumale adficiat corpus nostrum, cor tamen propellendo sanguinem impedit, ne frigus alte penetret, sed extimam tantum superficiem stringat, adeoque differentia magnitudinis hieme & æstate parum diversa videtur, dum corpus modo sanum ponimus. Finge contrarium, frigorisque vim permeare corpora; & cum condensatis vasibus condensarentur etiam his contenti humores, frigoris quippe impatientes; Unde non solum torpor ac defectus virium induceretur, sed etiam corpora variis infirmitatibus exponerentur, immo vita admodum periclitaretur. Quum itaque differentia partium corporis nostri, qua magnitudinem, frigore & calore vix sensibilis sit, vix sensibiles quoque effectus, qua vigorem corporis, ex ista causâ arcescere licet, nedum disparitatem mentis humanæ hinc repetere debemus. Admissio iterum contrario, prono simul, ut dicitur, alveo flueret, quod in virtutes magis propenderemus, dum frigore urgente sub dio versamur, quam dum cameram foco accenso modice calefactam ingredimur: quam morum Staticam vix vertumnus quidam admitteret. At, objiciat quis, nonne experientia

fatis docet, quod frigore alacriores & quasi erectiores, æstu autem torpidiores & animis dejectiones reddamur. Concedimus hoc fieri, ne morosi forte videamur; sed simul nobis prævia experientia dari postulamus, quod minus alacres simus, siue nimio frigore siue nimio calore adfligamur, & quod in temperato aëre egregie nos geramus. Quare alacritas hybernalis, ut nos existimamus, non ex frigore tantum, sed inde provenit, quod aerem purum & copiosum tunc spiremus, sicut languor æstivalis inde oritur, quod aer sit & rarefactus & variis exhalationibus inquinatus. Si enim aer sit hieme frigidus quidem, sed simul humidus, quod non raro contingit, frigus impedire nequit, quin vigor corporum imminuatur. Nec hoc loco erit silentio prætereundum, observationibus Meteorologicis adfatim constare, multo majores esse quotannis frigoris & caloris vicissitudines in terris borealibus, quam australibus; quare si cœli varietatem sequeretur morum diversitas, constantia illa, quam Septemtrionalibus populis merito tribuit MONTESQUIEU, lubrico admodum staret talo. Quod denique ad sensualitatem attinet, qua multi, in primis meridionales, adeo laborant, ut violentæ ejus dulcedini graviter interdum succumbant, non equidem negamus, quin vehemens æstuantis imaginationis actio in teneriores corporis fibras multum momenti trahat; hanc vero teneritatem non a sola regionum mollitiæ esse derivandam, vel inde patet; quod etiam apud nos dentur homunciones, qui ad Musicæ modulamina non raro voluntaria æmulentur deliquia.

§. V.

Si porro originem opinionis de influxu Climatum in mores populorum indagare velimus, ad illa tempora a nostra ætate haud ita remota erit recurrendum, quibus

bus Astrologiæ Judiciariæ studentes homines, in effingendis domibus cœlestibus, & inde computandis mortalium fati fuerunt occupati. Haud opus est, ut prolixè nunc exponamus, qualia morum phænomena ex diversâ siderum positione nobis exponant isti scioli, qui licet se ipsos vix modice cognoscant, in regionibus tamen cœlestibus adeo sunt versati & planetarum actiones ita in numero habent, ut, quantum quilibet planeta ad indolem hominum formandam valeat, si non argumentis demonstrare, alto tamen supercilio ostendere soleant; sed serior saniorque atas istos dudum turbavit circulos, quos negotiosa vanitas cœlo intulit, Astrologiæque placita homine prorsus indigna judicavit, Nec enim concipere nos possumus, cur, quum facies cœli, ex continuo planetarum motu quovis momento mutetur, & momentum nativitatis hominis difficulter determinetur; ex incertis adeo principiis, certi tamen animorum habitus prædici queant. Neque excogitari potest ratio, cur etiam ex duobus, eodem temporis articulo natis, alter sceptrum consequatur, & vastis impetret regionibus, alter autem in pistrino vitam inter extrema quævis transigat. Præclare idcirco TULLIUS dixit: *Num omnes, qui Canensi pugna ceciderunt, sub uno astro fuissent(a)*. Præterea quum radii a Luna reperi, quamvis ipsi vividissimi & luna nobis proxima sit, ne minimam quidem mutationem Thermometro, in foco speculi caustici posito, inducant, multo minus ad indolem corporis & hinc animæ mutandam valebunt. Quare quum ceteri planetae multo longius tam a nobis, quam quidam eorum etiam a sole absint, multo adhuc minus ipsi ad diversam gentium indolem conferent. Nec omnino reticendum, quod cum planetae intra Zodiacum suum absolvant cursum, atque imperium, si quod sit, in regiones sibi subjectas exercent, non fa-

cile concipi possit, quomodo in alias telluris partes ita influerent, ut incolarum formarent indolem. Denique licet non negemus, gravitationem corporum universalem, recentioribus Observationibus Astronomicis stabilitam; ignoramus tamen, quod ingenue fatemur, qualem hæc in corpora nostra influxum habeat, nec nobis constat, an eadem pro diversitate Climatum quandam admittat diversitatem.

(a) Vid. de HAMEL *Tom. I. Lib. II. p. 190.*

§. VI.

Sicut argumentandi ratio, qua ex natura corporum cœlestium ad indolem corporum terrestrium concluditur, nimis longe petita videtur; ita parum sibi constant eorum placita, qui opinantur aërem & ipsum solum adeo influere in homines, ut pro utriusque diversitate diversæ existerent horum ad virtutes aut vitia propensiones. Etenim in aëre, nos ambiente, inter alias proprietates distinguimus densitatem, raritatem, puritatem, humiditatem, elasticitatem, frigus & calorem, quæ affectiones non solum in varia locorum latitudine, sed in eadem brevissimo tempore, uti docent observationes Meteorologicæ, mutantur, nec quidquam hic constans deprehendimus, quod ad certum & distinctivum characterem, certis nationibus ingenerandum, valeret. Ulterius, si vis quædam morum plastica aëri inesset, aut hæc adscribenda illi aëri, quem tum haurimus, dum in theatrum hujus mundi primum prodimus, aut illi, qui postmodum alimentis nostris mixtus in substantiam nostram forte convertitur. Neutrum admitti potest; docet enim experientia, quod ex rancidis tuguriis sæpe prodierint homines, qui plura generosi & benefici animi specimina ediderunt, quam qui in splendidis palatiis, ubi purissimum continuo hauserunt aërem, nati edu-

ducatique fuerunt. Deinde, quum in confesso sit, quod tenuiorem aërem absorbeant, qui in jugis montium, quam qui prope radices habitant; si ab aëris qualitate dependeret hominum indoles, monticolæ & qua corpus & qua animam molliores essent, quam qui in planitie vitam degunt; quod tamen experientiæ repugnat. Si autem quis urgeat, non solum aërem, sed contentas etiam in ipso exhalationes in censum venire debere, mox mentem subit, quod quamvis vapores in adsensu suo leges Hydrostaticas pressè non sequantur; probabile tamen sit, quod in cacuminibus montium tenuiores ipsi sint & parciores, quam prope radices; unde, ceteris paribus, eadem formanda conclusio, experientiæ tamen contraria, quam modo attulimus. Immo, quum ad cacumina montium concurrant vapores ex variis plagis, quos Venti, at quanta horum inconstantia! huc detulerunt, si ab hac mixtura diversitas morum æstimanda foret, ceteris inconstantiores essent monticolæ, quod ne illi quidem adferunt, qui influxum Climates in mores populorum graviter crepant. Si porro ex regionum natura, ut plantæ quædam, qua calorem, ita incolæ, qua internam indolem, mutarentur, sequeretur hanc diversitatem ex perspiratis soli natalis esse arcesendam. Sed in terris Australibus ob intensiorem ac diuturniorem solis calorem ex terræ gremio eliciuntur copiosiores quin & crassiores vapores, quam in locis Arcto vicinis, qui proinde si permeent corpus, cum alios effectus producant, tum cerebrum obstipant, adeoque imaginationis aciem obtundunt; qua tamen populos meridionales præ borealibus valere, plerique, forte non præter meritum, adferunt. Si dicas; exhalationes istas esse inflammabiles, ignitamque suam indolem corporibus primum, deinde animis communicare; ita quidem vivida Australium imaginatio sibi constabit, sed si-

mul mirari convenit, cur in populis vitali adeo aura fruentibus tantus inveniatur torpor, & quare in melancholiam adeo propendeant.

§. VII.

Quamvis allata hactenus argumenta quodammodo sufficiant convellendæ opinioni de influxu climatum in mores populorum, juvat tamen in controversia, tot auctoritatibus munita, quædam adhuc momenta addere. Constat igitur ex observationibus Medicorum, tantam esse omnium partium corporis humani perspirationem ut post septem circiter annorum spatium, nihil fere eorum restet, quæ ante habuimus, novis particulis in decedentium locum continuo succrescentibus. Si itaque naturam soli cœlique nostræ sequerentur propensiones, concedendum, quod ubi sedem mutaverimus in terras diversæ latitudinis, septimo ad minimum anno mores etiam nostri catastrophæ subirent, adeo ut indoles plane diversæ existeret; cui tamen conclusioni nescio an quædam faveat experientia. Non equidem ignoramus, ingenium humanum non in annos tantum, sed in dies quoque & horas subinde esse mutabile, aut quod fluxus quidam & refluxus tam cogitationum, quam cupiditatum in nobis existat, sed in tanta varietate, quæ a valetudinis aliarumque circumstantiarum ratione dependet, pristina indoles sese semper conspiciendam præbet. Ulterius ponamus gemellos quosdam, ut eodem tempore natos, ita eadem vitali aura fruantes & simili educatione gaudentes, at quanta quæso, in tanta cœli solique convenientia, plerumque animadvertitur ipsorum qua mores discrepantia. Alter scilicet animo alacri virtutibus gnaviter studet, & si quando, quod humanum est, labitur, erecta tamen ejus indoles ipsum

mox

mox subleuat, & in justam reducit semitam; alter autem sui aliorumque quasi oblitus, quo adfectus trahunt, præcipitanter ruit, quicquid libet, sibi licere existimans; qui si egregium quoddam facinus subinde præstet, Mechanismum quendam corporis, non beneficam animæ indolem animadvertimus. Cogites enim geminos ES-
VUM & JACOBUM, in Scriptura Sacra memoratos, & oppido invenies, tantam in ipsis fuisse morum disparitatem, quantus cœli solique in ipsis effingendis fuerit consensus. Ex quibus in medium allatis adfatim constat, quod, qui influxum aeris solique natalis in mores gentium adferunt, tot dubitationum labyrinthis involvantur, ut ex eisdem ne filo quidem Ariadnæo sese expedire valeant; siquidem effectus adsumtis causis tam parum respondent, ut quælicet hypothesis novis conjecturis, quarum una altera plerumque est ineptior, sit confirmanda.

§. VIII.

Non possumus, quin hoc loco etiam commemoremus controversiam de re satis frigida ingenti animorum fervore haud ita pridem agitatam. Australes scilicet eruditi, borealibus populis tarditatem quandam tam corporum quam ingeniorum, a crasso densoque, quem continuo spiramus, aëre, derivandam objecerunt, iterum iterumque crepantes: ab austro liberales scientias, a borea mechanicarum artium opificia provenire: illis astrorum & poli, hic rastrorum & soli feliciorem esse culturam. Enimvero bona verba quæsumus & cum Poëta postulamus:

Parcius ista viris tamen objicienda memento.

Mittamus itaque ea, quæ alii hac de re senserint, ac potius dispiciamus, quid salva veritate sentiendum sit.

Qui

Qui igitur crassa Hyperboreis obijciunt ingenia, admodum falluntur, sive ex priori suos deducant calculos, sive ipsam consulant experientiam. Concedamus, aërem apud nos densiorem esse; sic autem non male, sed tanto melius nobiscum agitur. Docet enim Experientissimus Professor b. m. LECHE: *Luften tyngd öker styrkan i våra Fibrar och Ådrar: Ju tyngre Luften är, desto mer trycker den på kroppens rindlar och kärl, som därigenom blifva trängre - - - Därföre må vi aldrig bättre, än då, när Luften är tung(a).* Si igitur, corpore vegeto, mens quoque eximium sentiat vigorem, quod illi in primis adserunt, qui influxum Climatum in mores adstruunt, sequitur ingenia borealia ob eam præcise causam, quam nobis vitio vertunt australes, aptiora esse egregiis & masculis pensis absolvendis, quam ipsorum tenera indoles. Finge contrarium, scilicet rarefactum aërem Musis convenire; igitur, cum in tali aëre ob diminutum calorem vitalem minus bene valeamus, a valetudinariis optima ingeniorum specimina expectari possent; quod credat Judæus Apella, non ego. Præterea nemo inficias ibit, quin puri spiritus quietos forment animos, impuri contra turbidos. Demonstravimus autem non solum in §. sexta, puriorem esse aërem in terris Arcto vicinis ob rariores evaporationes, verum & hoc ipsum nobiscum contendunt saniores Physici; unde potius formanda foret conclusio, boreales præ australibus ad artium liberalium studia aptiores esse. Nec si ad experientiæ tribunal recurramus, causa nostra cadere possumus. In omni enim disciplinarum genere Argyraspidas quosdam proferre valemus, qui præstantissimis exterorum Scriptoribus palmam eruditionis reddant dubiam; quare etiam exteri scripta nostratum nunc legunt, admirantur & suæ linguæ habitu induere non dedignantur. Esto autem, quod tot syste-

ma-

matum centones ex nostris prelis adhuc non prodierint, nec tot compendiorum versionumque plaustra passim conspiciantur, utrum Camenæ propterea sub Arcto argent? Quis nescit, quod ex unica schedula meditationum plena, plus proficere liceat quam ex vasto volumine, in quo nullus vel exiguus invenitur eruditionis nucleus. Quid nostros loquamur artifices, quorum multi, recentiori præsertim ævo tantos fecerunt progressus, ut Australes etiam illos dignos judicent, quos ad se arcessant, & lautissimis detineant stipendiis? Hoc unum concedimus, Boreales artibus Histrionicis minus esse idoneos; sed forte Clima nostrum impedire nequit, quod tamen volumus, quin nepotes exteris & agilitate & mollitie nihil cedant.

(a) Vid. Orat. om Lustens beskaffenhet i Åbo p. 20.

§. IX.

Nec a proposito nostro erit alienum, paucis inquirere, an cuilibet genti certus & indelebilis character a Natura sit impressus, qui nulla temporum longavitate inde obliterari queat. In hanc sententiam ivit præcipue ingeniosissimus Scriptor LA BEAUMELLE in libello, qui inscribitur: *Mes Pensées* §. 186, ubi ita disserit: *Le caractere des peuples est invariable. Les Allemands d'aujourd'hui ressemblent trait par trait aux Allemands de Tacite. Claudien a représenté du même coup de Pinceau l'Espagne Ancienne & l'Espagne Moderne - - - Frugum - - - Illa ferax & egena licet pretiosa metallis - - - Principibus facunda piis. Le François étoit sous les Césars ce qu'il est sous les Bourbons. En voici une preuve décisive. Un Gaulois pour être admis à la table de l'Em-*

pereur fit présent de deux mille sesterces à l'Officier chargé du soin des invitations. Hoc autem est intra museum sapere, pulcra enim licet sint hæc verba, veritatis tamen limam non sustinent: sustinerent autem forte, si ex cæli folique indole mores populorum dependerent. Sed ut in allatis maneamus exemplis: Quam quæso diversi sunt hodierni Germani ab ipsorum majoribus, quos describit TACITUS. Tanta scilicet est discrepantia quam mores eorum, quanta esse solet inter cultum vitæ genus & squalidam barbariem. Unde LIPSIUS in notis ad TACITUM exclamat: *O! quam hæc nunc aliter! & Germania oppidis, populis, ingeniis, artibus, opibus, cum quavis terrarum contendit.* Quam sedulo Hispani olim coluere agros, tantum post investos Indiæ Occidentalis thesauros industria ipsorum languet; adeo ut solum fertilissimum passim incultum jaceat. Vanitatis Gallicæ varia memorantur portenta, quare allato veteri geminum est recentius, quo Legatus quidam majorem opum partem dilapidavit, ut dicere modo posset: *Le Roi, Mon Maître.* Sed nonne constantiæ Gallorum plura documenta nobis suppeditat Historia? Verum hæc uberius exponere, & parallelisimum quendam morum, habitus diversitatis temporum ratione, instituere, brevis instituti nunc non permittit: sufficiat tantum ostendisse, cuilibet nationi non indelebilem esse indolem, sed mutationi subjectam.

§. X.

Rejuncta communi opinione de influxu Climatum in mores populorum, quid nos statuamus in isthoc argumento, & quibus causis cum Physicis tum Moralibus vim in formandis hominum propensionibus tribuamus, in

in medium proferre placet. Primum igitur adferimus, arclissimum animam inter & corpus, præstantissimas illas hominis partes, intercedere commercium, licet modum, quo altera pars in alteram agat, non concipere, nedum rite explicare valeamus. Nihilo tamen minus prævia experientia nobis constat, inter utramque adeo amicam esse societatem, ut certos motus corporis certi motus mentis, & vicissim hos illi, semper consequantur. Ulterius quum mens nostra parum externarum rerum sine adminiculo & ministerio sensuum percipiat, adeoque in plerisque casibus sibi constet veterum canon: *Nihil est in intellectu, quod non prius fuit in sensu*; nos autem pro diversa externorum tam ad nos, quam ad se invicem relatione vitam nostram componere soleamus; hoc etiam modo causæ Physicæ ad qualitatem morum conducent. Nam ex his repræsentationibus oriuntur in nobis adfectus, in quibus vel continuandis, vel moderandis vel compescendis haud exigua virtutum ac vitiorum vis sita est. Deinde ipsi semini parentum magnam inesse vim existimamus, sive quis corporis constitutionem, sive animi indolem respiciat. Sicut enim embryo est pars substantiæ parentum, quibus & corporis stamina & animam debet, nec pars dissimilis est suo toti; ita quoque utriusque indolem plerumque referunt liberi. Verissime itaque canit Poeta:

Naturæ sequitur semina quisque suæ.

Et licet hæc regula subinde fallat; ut malis boni, bonis mali edantur, & Heroum filii interdum noxæ; tanta tamen mutatio, aliis causis, de quibus mox agemus, erit tribuenda; siquidem non minus in confesso sit, quod magnus PHILIPPUS majorem genuerit ALEXANDRUM, & Magnus CAROLUS majorem suscepit

GUSTAVUM ADOLPHUM. Multum etiam ad indolem formandam confert ipsa victus ratio cum ab ipsis incunabulis tum in provecta jam aetate. Cum enim alimenta quæque in succum & sanguinem nostrum convertantur, facile patet, quam diversæ, e tribus diversis regnis naturæ parta, una cum corpore indolem disponent nostram. Multum etiam refert, quo genere victus, ejusdem licet regni, utamur. Immo infantes humano plerumque nutriti lacte, diversam tamen cum lacte sibi sugunt constitutionem & animi & corporis. Si omnium rerum copia fruatur gens quæcunque, si quoque naturæ atque industriæ muneribus non ad necessitatem & utilitatem, sed ad voluptatem abutatur, corpus facile effœtum redditur, vel mero æstuans despumat in libidines, animusque in vecordem oscitantiam, luxatis ingluvie fulcris corporeis, propendet. Quare PLATO civibus suis inculcare solebat: *«Φάλασι» ὀρεῖς παιδείας ὀρεῖς ἡρεσφῆ.* Contra ea si parabili, sed succulento tamen sanoque victu gaudeat gens, robustum evadit corpus, & animi simul vigor in facie & omnibus corporis motibus promicat. Ulterius quum ex semine, victu, valetudine, studiorum ratione oriantur temperamenta, quæ vel emendari vel corrumpi posse docent Medici; his quoque in virtutum cultura aliquantum tribuimus. Tacemus nunc alias causas partim naturales partim præternaturales, quæ pro diverso concursu virtutum studium vel promovent vel sufflamminant. Quibus positis, nunquam illis album addimus calculum, qui singulis hominibus parem aptitudinem naturalem ad virtutes & vitia tribuunt, omnem morum diversitatem ex diversa institutione repetentes; probe gnari, quod ex quovis ligno non fiat Mercurius.

§. XI.

Ex quo demum cunque luto præcordia hominis conflata esse fingamus, causæ tamen Morales ad naturalem indolem vel in melius provehendam vel etiam corrumpendam plurimum valent. Has inter primum sibi locum vindicat *Juventutis educatio*. Sicut enim natura infantum imbellis est atque imbecillis; ita genio vel ingenio quoque talis, quod instar ceræ molliissimæ se habet, cui quævis imprimi possunt, vel leviter autem impressæ adeo firmiter hærent imagines sive bonorum sive malorum, ut longissimo temporis intervallo vix ac ne vix quidem inde obliterari queant. Nullum enim tam asperum natura formavit ingenium, quin proba & matura institutione possit emendari ac poliri. Tres itaque hæc distinguimus gradus: primus educationis gradus est, quem in parentum nutricumque sinu consequuntur infantes. Hæc nec mollis erit, nec aspera; non morositati liberorum favens, nec tamen teneram eorum alacritatem importuna severitate deprimens. Alteram educationis speciem Præceptoribus debent liberi, qui non modo animum horum variis disciplinis perpoliunt, sed in primis morum præcepta, virtutum incitamenta & vitiorum avocamenta proponunt, idoneis exemplis confirmant, & simul aciem mentis in id intendunt, ne a recti justique tramite unquam recedant. Tertiam, quæ ipsam morum consistentiam largitur, tunc consequuntur educationem, dum sibi ipsis relinquuntur, ex pulvere in solem prodeuntes, aliorum consortio, prout vitæ munerumque ratio postulat, fruuntur. Atque hæc tertia educationis species maximi præcipue est momenti, quum indoles ipsa ad instar elateris compressi tunc

sefe exferat, eo quidem liberius, quo magis quisque fui se esse juris gloriatur. Deinde ad diverfitatem indolum haud exiguam symbolam conferunt diverfa vitæ genera. Nonnulli enim modico ftudio officii partibus fatisfaciunt, aliis impigro demum corporis fudore & animi fagacitate neceffarium victum & amictum quafi vendunt fata: alii fatis habent, fi munus fuum rite exfequi poffint, gloriam non quærentes, contenti ftipendio, quod ipsis largitur Princeps. Alii rurfus lucrum ex qualibet re percipere operofe nituntur. In hos fines diriguntur gentium actiones, unde diverfi exiftunt habitus, qui diverfas formant propenfiones five ad virtutes five ad vitia. Alia enim eft Populorum indoles, fi refpublica bellatrix, alia fi navigationi vel commerciis dedita, alia fi humanioribus artibus adfvetata fit. Præterea, ficut acas chalybea, a magnetæ vel leviter tacta, vim ab ipfo confequitur, feffe verfus polum dirigendi; Ita quoque per commercia cum aliis gentibus, fœderumque longam confuetudinem, in communionem quandam morum deducuntur populi. Diuturna enim cum aliis converfatio naturæ habitum fenfim immutat, & alienos mores focialis vitæ exemplo affundit. Unde merito exclamat JUVENALIS: *Adfpice quid faciant commercia.* Multum denique ad diverfam morum qualitatem conducit diverfa imperiorum conftitutio. Sicut enim hæc eum in finem funt introducta, ut effent innocentiae præfidia, & pravitati hominum naturali atque aliis nocendi libidini firma objicerentur repagula, ita quoque per eadem eximie promovetur virtutum cultura. Quamvis autem nulla fit refpublica, quæ egregiorum morum ftudio non efflorefcat; fatendum tamen eft, diverfam effe virtutum conditionem in diverfis imperiorum formis. Quod

argumentum explicuit quidem illustris MONTES-
QUIEU; nulli tamen dubitamus, quin principia Theo-
retica ab ipso posita sint nimis generalia, adeoque in
manifestam saepe offendant experientiam. Prout au-
tem hæc momenta, quæ attulimus, vel ipsa muten-
tur vel varia ratione inter se combinentur, diversi o-
mnino existunt gentium mores. Sed filum medita-
ticum nostrarum heic abrumpere imperiosa jubet ne-
cessitas; quod restat alia occasione, & quidem pro-
pediem, si DEO visum fuerit, ad umbi-
licum perducturi.

S. D. G.

CHRISTIANUS SEBASTIANUS

Pereximio atque Eruditissimo

Domino AUCTORI,

CONSANGUINEO HONORATISSIMO.

Tam argumenti, quod Tu, Consanguinee Honoratissime, delineandum suscepisti, præstantia, quam solida ejus elucubratio, satis superque ostendunt, quam felici successu in egregiis disciplinis fueris versatus. In eo quippe ponderosissimis ostendis ratiociniis, quam lubrico stetalo sententia, quam de influxu Climatum in Mores Gentium dudum foverunt eruditi. Ad hæc cum accedat Amicitia, quam Tecum arctissime conciliandi ipsa cognatio sanguinis ansam mihi præbuit; temperare mihi haud potui, quin ad rostra usque eruditorum Te sequerer, ac candidum sincerumque in te adfectum publice testatum facerem. Gratulor itaque Tibi primos hosce honores Academicos, quos Tu, Honoratissime Consanguinee, devoratis molestiis, quæ litterarum Cultores premere solent, tamquam virtutis Tuae præmia brevi consequeris. Gratulor Parentibus Tuis quavis veneratione suspiciendis, filium optimæ spei, blandum illis senectutis otium futurum. Mihi denique gratulor Cognatum & Amicum ad egregia quævis impigro nisu contententem. De cetero, ut & in posterum vigeas floreisque, est, quod ex intimis cordis recessibus exoptat

Tui Amantissimus
CHRISTIANUS SCHVINDT.